

SİSTEM BİLİMİNİN ESASLARI...

MERKEZİYETÇİLİK, ADEM-İ MERKEZİYETÇİLİK TARTIŞMALARI ÜZERİNE-5-

Münir Aktolga
Mayıs 2015

MARKSİST DEVLET ANLAYIŞININ ELEŞTİRİSİ...

Bir önceki yazıda Asya tipi üretim-toplum zemininde gelişen kutsal-despot devletle, fetih yoluyla devletleşmeye bağlı olarak ortaya çıkan hem kutsal hem despot, ama hem de bizdeki jöntürk “solcuların” gözünde “halkın koruyucusu-anti feodal burjuva devrimcisi”(!) devleti inceleyerek bunların neden kendi kendini üretme yeteneğinden yoksun kısır toplumlar-devletler olduğunun altını çizmeye çalışmış, sözü Germenler’le Batı Roma’nın etkileşmesi sonucunda ortaya çıkan Batı’lı toplum-devlet modeline getirerek, burada daha işin başından itibaren üretim esasına dayanan adem-i merkezietçi bir sistemin oluştuğunu, bu sistemin merkezi varoluş instansı olarak da, bu yapıya uygun bir şekilde, merkezietçi olmayan bir devletin ortaya çıktığını söylemiştik. Buna örnek olarak da adem-i merkezietçi feodal toplumu-devleti ve daha sonra da kapitalis toplumu-devleti göstermiştik.

Şimdi soru şudur: Madem ki burada-Batı’da daha işin başından itibaren adem-i merkezietçi-yani merkezietçi olmayan- bir toplum-devlet yapısı hakim, o zaman, bu yapı içinde devleti halâ “hakim sınıfın baskı aracı” olarak tanımlayan Marksist devlet anlayışını nereye oturtacağız? Öyle ya, madem ki sistem burada kendi içinde otonom-kendi iç işlerinde devletten bağımsız-özerk alt sistemlerle birlikte üretim faaliyetini temel alarak oluşuyor, o halde, nasıl oluyor da bu türden bir (A-B) sisteminde bir sınıfın diğeri üzerinde kuvvet kullanmasından, sistemin merkezi varoluş instansı örgüt olan “devletin bir sınıfın örgütü” olarak tanımlanmasından bahsedilebiliyor?

Marksizm işçi sınıfının delikanlılık-ergenlik döneminin ideolojisidir!..

Eğer ortada daha önce feodal toplum-sistem gibi adem-i merkezietçi bir yapı olmasaydı, böyle bir yapının içinden onun diyalektik anlamda inkarı-devamı olarak çıkıp gelen bir kapitalist toplumdan da söz edemezdik, bu kesin!.. Ancak burada, “kapitalizm neden Batı’da gelişti de bizde gelişemedi” tartışmasına girmeyeceğiz. Bu konuda daha geniş açıklamalar için daha önceki çalışmaya bakabilirsiniz: <http://www.aktolga.de/m48.pdf>

Burada altını çizilmemiz gereken nokta şudur: Toplumlar da bir çocuk gibidir, onlar da ana rahminde geçen belirli bir sürenin sonunda doğarlar, sonra onların da kendine göre bir ergenlik dönemi vardır sıra onu yaşamaya gelir. Bütün bu süreçler yaşanmadan olgunluk aşamasına gelinebilir!..

“Manifesto”nun yazıldığı tarih 1847. Bu tarihlerde, bir yanda, feodal kabuğun parçalanmasına paralel olarak dizginlerinden boşanmış bir at gibi dört nala koşuran bir burjuvazi vardır ortalıkta, diğeri yanda ise, Dimyad’a pirince giderken (yani, feodal sisteme karşı burjuvaziyle birlikte mücadele ederken) evdeki bulgurdan da olurcasına korkunç bir sömürü altında inim inim inleyen bir işçi sınıfı (**burjuvazi, feodal engeller aşıldıktan sonra egemen sınıf haline gelince işçi sınıfıyla yapılan tarihsel ittifakı bozar, delikanlılık döneminin kendisi için sınıf olma ekseninde gelişen ideolojik bir yörüngeye girer**). Yavaş yavaş kendi bilincine varan, sömürüye, baskıya karşı sınıf mücadelesi bayrağını açarak daha iyi bir dünya arayışı içinde olan bir işçi sınıfı var.

İşte Marksizm, „işçi sınıfının, içine düştüğü“ bu duruma karşı isyanıdır. Ergenlik çağına varan, “kendisi için sınıf” bilincini geliştirmeye başlayan işçi sınıfının, baskıya sömürüye karşı isyanının bilgisidir o!..

İşçi sınıfının temsilcileri, feodal toplumun bağrında kapitalizm nasıl gelişmiş diye bakıyorlar, “serften komün üyesi bir işçi, bir burjuva nasıl çıkmış” ona bakıyorlar. Sonra bir de kendi durumlarına bakıyorlar, „gittikçe işlerin kötüye gittiğini, baskının, sömürünün gittikçe daha da arttığını“ görerek, „yok diyorlar, feodalizmden kapitalizmin çıkması gibi, bu kapitalizmden de süreç içinde başka birşey-sınıfsız bir toplum falan- çıkmaz, bu nedenle, tek çözüm yolu onu yok etmektir“! İşte, işçi sınıfının-proletaryanın- burjuvaziyi, “burjuvazinin kendisi üzerindeki baskı aracı” olarak nitelendirdiği “burjuva devleti” yok ederek, “üretim araçlarının mülkiyetinin bütün bir topluma-toplum adına da işçi sınıfı devletine- ait olduğu” başka bir toplumu- „sosyalist toplumu“-yaratması anlayışının bilinci-dünya görüşü olarak ortaya çıkan Marksist diyalektik-„diyalektik materyalizm“ böyle çıkıyor ortaya!. (Bu konuda daha geniş açıklamalar için: <http://www.aktolga.de/m23.pdf>

O andan itibaren, işçi sınıfının duygusal bilinç dünyasında kapitalist toplum, burjuvaziden ve işçi sınıfından oluşan bir (A-B) sistemi olarak görülmemeye başlanır artık!.. “Kendisi için bir sınıf” olarak kendi sistemiyle birlikte bir (A) vardır ortada, bir de bunun “zıttı” olarak bu sistemin içinde varolan bir (B). Bu iki sınıf, birbirlerinin **KARŞITI** olarak-birbirini tamamlayan- birbirlerini yaratarak varolan-birinin varlığının diğerine bağlı olduğu- iki üretici güç olarak **görülmemeye** başlanır. Kapitalist toplum eşittir burjuva toplumu denilirken, işçiler de, „**modern köleler**“ olarak, onun içinde-onun „**ZİTTİ**“ olarak gelişen başka bir sistemin- toplumun temsilcileri olarak görülmeye başlanırlar!.. Bu durumda o ipe bağlı olarak dönmekte olan o taş örneğinden yola çıkarsak, işçiler “modern köleler” olarak ipe bağlı olan o taş, burjuvazi de ipi dündüren o kolu temsil etmektedir!..

Bu bakış açısı, dünya görüşü, kaçınılmaz olarak kendi felsefi temelini de birlikte yaratır. İşçi sınıfının, kendisini temel alan koordinat sistemine göre şekillenen dünya görüşü (duygusal bilinci), onun evrene, evrendeki bütün diğer süreçlere bakışını da belirler. “Diyalektik materyalizm” işte böyle ortaya çıkar.

Şöyle özetleyelim: Bu evrende varolan “şeyler”-bütün nesnelere-A, B... şeklinde, özünde “kendinde şey” olarak birbirinden bağımsız bir şekilde varolan “objektif mutlak” gerçekliklerdir. Ancak, her biri, önceden „kendinde şey“ olarak („bağımsız mutlak bir gerçekliği“ temsil ederek) varolan bu nesnelere, aynı zamanda, herbiri gene “kendinde şey-mutlak gerçeklik” olan kendi zıttlarını da yaratarak bununla birlikte varolurlar. Bu nedenle, bunların arasındaki „birlik“ ve „çelişki“ zemini evrensel varoluşun temelidir. Nesnelere, varoluş süreçleri içinde „kendi zıttlarını yaratarak“, onlarla, birlik zemininde gerçekleşen bir mücadele içinde varolurlar... İşte, bütün o “materyalizmin”de “diyalektik materyalizmin”de özü, esası bu varoluş paradigmasıdır!..

Aslında olay apaçık ortada! İşçi sınıfı, hayata-evrene kendi varlığını-nefsini, duygusal kimliğini-temel alan bir koordinat sisteminden bakınca der ki, „kapitalist toplum, burjuvazi tarafından temsil edilen ,objektif bir gerçeklik’, ,kendinde şey’ bir oluşumdur. Benim bu toplumun içinde bir geleceğim yoktur; bu toplumun içinde, giderekten, bir köle, sadakaya muhtaç bir varlık haline geldim.. Çünkü ben, bu toplumun kendi içinde yarattığı ‘zıttını’ temsil eden, ondan ayrı objektif bir gerçekliğim. Bu nedenle, benim kurtuluşum, burjuvaziyi temel alan kapitalist toplumun yerine, emeği temel alan, onun zıttı başka bir toplumu YARATMAK, onun için mücadele etmektir“.

Dikkat ederseniz, o andan itibaren artık hem terminoloji, hem de kavramların içeriği tamamen değişiyor! Diyalektikten, evrimden, gelişmeden (ve de DEVRİMDEN) bahsedince bunlardan anlaşılan şey artık, tıpkı feodalizmin içinden kapitalizmin çıkıp gelişi gibi, kapitalizmin içinden de, onun diyalektik anlamda inkârı-zıttı- olarak başka

bir sistemin doğuşu ve gelişimi OLMUYOR! Bunun yerini, varoluş koşullarını kendisi de gene ancak kapitalist sistemin içinde bulan bir sınıfın-işçi sınıfının- kendi partnerini-burjuvaziyi yok ederek, kendisinin egemen sınıf olarak („bir süre daha“ da denilse) varolmaya devam edeceği başka bir sistemi YARATMASI (pozitivist toplum mühendisliği) anlayışı alıyor!

Peki, devrim nedir o zaman?

Feodal toplum sözkonusu olunca devrimden anlaşılması gereken nasıl ki, feodal toplumun içinde gelişen maddi üretici güçlerin sonunda kapitalizmi yaratması ise, kapitalist toplum söz konusu olduğu zaman da, devrim olayının altında yatan gene üretici güçlerin gelişmesi sürecine bağlı olarak sistemin içinde onun diyalektik anlamda inkârı olarak modern komünal toplumun gelişmesidir...Burada yumurtanın içinde civcivin gelişmesi olayıyla (ya da ana rahminde çocuğun gelişmesi olayıyla) yumurtanın kabuğunun kırılması (veya doğumun gerçekleşmesi) olayını birlikte düşünmek ve anlamak gerekir. Yani, içinde doğuma hazır bir civciv olmayan yumurtanın kabuğunu kırarak devrim yapmış olmazsınız!.. Çünkü, gerçek bir devrimci durumda yumurtanın kabuğunu kıranın da bizzat civciv olduğunu unutmamalım! Öyle bir diyalektik ki bu; o kabuklar belirli bir noktaya kadar bizzat civcivin kendisi için koruyucu bir unsur iken, civcivin onu kırmasının nedeni artık onun içine sığamaz hale gelmesidir. Yani, gelişmek için civcivin muhtaç olduğu kabuk, geliştikçe onun için bir hapisane duvarı haline geliyor“, olay budur!..Yani devrim olayı basit bir mühendislik, ya da duvar kırıcılığı olayı değildir!..

Bu nedenle, Marksist devrim anlayışına ilişkin olarak yapılan açıklamaların ışığında altını çizmemiz gereken ikinci nokta, bu durumda, özü evrime dayanan diyalektik inkârın, yerini, „yeni bir toplum yaratmak“ olarak ifade edilen toplum mühendisliği anlayışına bırakmasıdır. Ki, buradan da, sırtını pozitivist anlamda bir ”bilimselliğe“ dayayan, sübjektif idealist bir ideoloji-„işçi sınıfının dünya görüşü“ ortaya çıkar!.. İşte, senelerce peşindan koştuğumuz o ideolojik paradigmanın kaynağı budur! (Bu satırları yazarken nasıl içim sızlıyor biliyor musunuz!.. Ama, ergenlik çağını yaşamadan olgunlaşan bir insan, ya da toplum gösterebilir misiniz bana!!.. Örneğin, ben kendimi düşündüğüm zaman diyorum ki, bütün o yaşanılan süreç yaşanılmasaydı eğer, bugün bu satırları yazabilir miydim acaba!!)

Bütün mesele, “mutlak gerçeklik” anlayışıyla-“kendinde şey” olarak varolmayı temel alan anlayışla- sistem zemininde yükselen “varoluşun izafi gerçekliği” arasındaki farkta yatıyor (<http://www.aktolga.de/t4.pdf>).

Şimdi, daha önceki açıklamaların ışığında, kapitalist sistemi ve devrim olayını bir de sistem teorisi bazında açıklamaya çalışalım:

Daha önce demiştik ki, “kendisini meydana getiren unsurların ‘gönüllü birliğine’ dayanan sistemlere doğal sistemler (doğal bir denge içinde oluşan sistemler) diyoruz. Hangi türden olurlarsa olsunlar (ister bir atom, ister Güneş Sistemi gibi astronomik bir sistem, yada biyolojik sistemler, hatta toplumsal sistemler bile), bütün doğal sistemler bu kurala uyarlar. Bütün bu sistemlerde, belirli bir denge durumundayken sistemi birarada tutan ‘bağlayıcı kuvvetler’ potansiyel kuvvetlerdir, yani, ‘kuvvet olmayan kuvvetlerdir’! Bu nedenle, doğal bir sistemi, kendi içinde her türlü zorlayıcı kuvvetten arınmış, kendi kendine işleyen-otonom- bir denge durumu olarak da tanımlayabiliriz..”.

“Sistemi meydana getiren unsurların gerçek bir kuvvetle birbirlerine bağlı oldukları sistemlere ise mekanik-yapay-sistemler diyoruz. Bunun en güzel örneği, elimizde tuttuğumuz bir ipe bağlı olarak döndürmekte olduğumuz taş örneğidir. Bu durumda,

sistemin içinde daima merkezi bir kuvvet vardır. Buna “merkezçekim kuvveti” de denilir. Bir de, taş gibi, bu kuvvet tarafından özgürlüğü elinden alınan, ataleti engellenen bir “köle”!. Köle (taş), hep kaçmak, özgürce kendi hareketini yapmak isterken, merkezi elinde tutan köle sahibi de ayaklarından zincirle bağlayarak onu sistemin içinde tutmaya çalışır. Olay budur! (Burada “merkezkaç kuvveti” denilen ‘kuvvet olmayan kuvvet’ taşın, bulunduğu konumu muhafaza ederek atalet hareketini yapma çabasıdır; ya da, zavallı kölenin içindeki özgürlük duygusudur, kaçma isteğidir!..)”

Şimdi, bütün o “sınıf mücadelelerini”-etkileşmeleri, işçi sınıfının kendisini sistemin içinde “modern köle” olarak görmesini falan da düşünerek diyebiliriz ki, bu durumda nasıl oluyor da kapitalist toplum- sistem kendi içinde otonom unsurlardan oluşan doğal-adem-i merkezietçi bir sistem olabiliyor?..

Dikkat ederseniz, ‘doğal’ ya da ‘mekanik sistemleri’ tanımlarken bütün mesele “belirli bir denge durumu” kavramının üzerinde yoğunlaşıyordu... Ama biz biliyoruz ki, doğada hiçbir zaman mutlak bir denge durumu söz konusu değildir. Değildir, çünkü doğada bütün sistemler çevreyle etkileşme içinde gerçekleşen “açık sistemlerdir” (<http://www.aktolga.de/t4.pdf>). Bu nedenle, “belirli bir denge durumu” kavramı da izafi bir kavramdır. Her durumda, dışardan gelen etkiyle bozulan bir denge durumu, gelen informasyonun sistem tarafından değerlendirilip işlenilmesi sonucunda ortaya çıkan reaksiyonla birlikte yeni bir denge oluşmasına yol açar.

Bu açıdan baktığımız zaman ‘doğal bir sistem’ olarak kapitalist sistemin işleyişini şöyle formüle edebiliriz:

Kapitalist sistemi, burjuvazinin (A), işçi sınıfının-çalışanların da (B) oldukları bir (A-B) sistemi olarak düşünürsek; sistemin (S) belirli bir denge durumunu (S_1) olarak gösterdiğimiz zaman, bu, denge şartı olarak, burjuvazi işçi sınıfını bir (K_{b1}) kuvvetiyle etkilerken, işçi sınıfı da, buna karşılık olarak burjuvaziye bir (K_{i1}) kuvvetiyle cevap veriyor anlamına gelecektir. Öyle ki, $K_{b1}=K_{i1}$, yani ($K_{b1}-K_{i1}=0$) dır.

Şimdi, hal böyle iken ne olur, burjuvazi sisteme yeni hammadde ve üretim planları vb. katarak (bunları da K_{b2} olarak gösterelim) mevcut dengeyi yani (S_1) halini inkâr eder-bozar- Peki bu durumda sistemin motor gücü işçi sınıfı ne yapar? İlk planda o da bir (K_{i2}) kuvvetiyle (işçilerin işgücü) buna cevap vererek ürünü yaratma faaliyetine girer.

Peki sonuç? Aslında, bütün bu etkileşmelerin sonunda, ürünün oluşmasıyla birlikte sistem yeni bir denge durumuna (S_2) geçiş için gerekli olan potansiyel enerjiyi kendi içinde yaratmakta, bir üst duruma geçişin koşullarını yaratmış bulunmaktadır. Ama burjuvazi bunu, yani, yeni bir “toplu sözleşme” yapılarak bir üst düzeye geçilip burada yeni bir denge durumuna ulaşmayı kabul etmez! Evet, aslında (A) olarak o (B)’yi bir (K_{b2}) ile etkileyerek mevcut dengeyi (S_1)’i ilk inkâr edendir; ama o aynı zamanda “sistemin dominant kutbu” olarak (S_1) ile temsil edilen statükoyu-dengeyi de temsil ettiği için, üretim sürecini tetikleyerek mevcut statükonun bozulmasına neden olduğu halde gene de onu-eski denge durumunu- yani (S_1)’i muhafaza etmek ister!

İşte bizim “sınıf mücadelesi” dediğimiz olayın ortaya çıktığı nokta tam bu noktadır!. İşçi sınıfı, tam bu noktada sınıf mücadelesini başlatarak $K_{b2}=K_{i2}$ denge durumuna ulaşmaya, yani (S_1) den (S_2) ye geçişi gerçekleştirmeye çalışır. Bu, aslında burjuvazi için de iyi birşeydir. Çünkü öbür türlü ürün hep (S_1) ‘in içinde kalmaya devam ederse, yani doğum gerçekleşemezse çocuk ana rahminde bir ur gibi büyümeye devam eder ki, bu da sistemi yok olmaya götürür!.. O halde, sınıf mücadelesi adem-i merkezietçi yapının doğal neticesi olarak gelişmenin ilerlemenin yol açıcı dinamiğidir.

Dikkat ederseniz, bu süreç içinde işçiler hiçbir zaman bir üretim aracı-hiçbir insiyatifi, söz hakkı olmayan “modern bir köle” statüsünde olmazlar!.. Onlar, sistemin otonom motor güç unsuru bir sınıf olarak sistemin içinde adem-i merkezietçi yapının ve işleyişin olmazsa olmaz bir bileşeni olarak yer alırlar- varolurlar.

Sistemin kendi içindeki evrimi sürecinin her basamağında bir durumdan bir başka duruma geçişe damgasını vuran bu diyalektik, daha sonra bir bütün olarak onun bilgi toplumuna-ya da modern sınıfsız topluma- dönüşmesi sürecini de belirleyecektir...

Evren bir patates çuvalı değildir!..

Marksist-Leninist toplum ve “sistem” anlayışı aslında Newton Fiziğinin-Klasik Bilim mantığının geçerli olduğu dönemin dünya görüşüyle bağlantılıdır. Buna göre, bütün nesnelere, önce, mutlak bir uzay-zaman içinde, varlığı, varoluşu başka hiçbir nesneye, varlığa bağlı olmaksızın “kendinde şey” olarak varolan “objektif gerçekliklerdir” (bir metafor olarak aynen bir patates çuvalının içindeki patatesler gibi düşünün!. Çuvalı evren, patatesleri de bunun içindeki varlıklar olarak düşünürseniz, klasik materyalist evren-varlık anlayışına ulaşırsınız!.) Ancak daha sonradır ki, “kendinde şey” olarak varolan bu varlıklar kendi aralarında etkileşmeye de başlarlar. Buraya kadar buna “kaba, mekanik materyalizm” deniyor. Marksist felsefe bu zemine bir de “diyalektik” kavramını ekleyerek “diyalektik materyalizmi” tanımlar. Bu durumda, herbiri gene önceden “mutlak”-“kendinde şey” olarak varolan varlıklar, daima (gene kendileri gibi olan) “kendi zıtlarını yaratarak onunla birlikte varolurlar, ve zamanla kendi zıtlarına dönüşürler”!..

Bir örnek olarak kapitalist toplumu ele alırsak, diyalektik materyalist felsefeye göre buradaki sınıflar-burjuvazi ve işçi sınıfı, herbiri, özünde bir diğerinden bağımsız olan “mutlak gerçeklikleri” temsil ederler. Yani bunların varoluşu karşılıklı ilişkiye bağımlı değildir-bu anlamda bunlar izafi birer gerçeklik değildir. Böyle olunca da tabii oluyor o zaman, örneğin kapitalist toplum burjuvazinin temsil ettiği “kendinde şey” bir sistem olarak anlaşılıyor. İşçi sınıfı ise, kendinde şey bu sistemin içinde “ondan bağımsız ama onun zıttı olarak varolan ve gelişen başka bir sistemi-sosyalist sistemi-temsil etmiş oluyor”. Zaten bu yüzdendir ki, daha sonra, işçi sınıfının temsil ettiği kapitalist sistemin-zıttı olan bu sistem, kendi zıttını-kapitalist sistemi-aldederek onun yerini alabiliyor!. Görüldüğü gibi, Marksist devrim anlayışının özünü mekanik bir sistem-varoluş anlayışı oluşturuyor.

Devlet nasıl “hakim sınıfın örgütü” oluyor?

Bu durumda, sisteme-sürece işçi sınıfının ideolojisi açısından baktığınız zaman sistemin-kapitalist toplumun merkezi varoluş instansı olan örgüt-yani DEVLET de, sistemin hakim-dominant- sınıfı olan burjuvazinin bir örgütü olarak anlaşılır- ortaya çıkar. Çünkü bu durumda devlet olayında artık iki sınıftan oluşan sistemin merkezini-sıfır noktasını- temsil etmek falan diye birşeye yer kalmıyor! Herbiri “kendinde şey” olarak varolan iki sınıf ve bunların temsil ettiği iki ayrı sistem vardır ortada. Devlet de, egemen sınıfın temsilcisi olan örgüt oluyor. Burjuvaziyle özdeş olan kapitalist sistemi burjuva-kapitalist devlet temsil ederken, işçi sınıfıyla özdeş olan sosyalist sistemi de geleceğin sosyalist devleti temsil etmiş oluyor, olay bundan ibarettir.

Düşünün bir, dünyaya bu gözle baktığınız zaman kapitalist sistemin o antik Doğulu devletten, ya da Osmanlı gibi merkezietçi bir devletten ne farkı kalıyor ki! Bu durumda o da diğerleri gibi katı merkezietçi bir burjuva diktatörlüğünden başka birşey değildir sonunda!. Tek fark, işçiler “modern köleler” olarak, o eski firavunlar ya da Sultanlar da modern burjuva diktatörler olarak sahnede yerlerini almış oluyorlar! Bu mudur yani şimdi kapitalist toplum-sistem?

Özetlersek, sınıflı bir toplum söz konusu olduğu zaman DEVLET bir sistem olarak toplumsal varlığın merkezi varoluş instanzını temsil eden örgüttür. Ama sistem içinde, öyle sıfır noktası diye varlığı kendinden menkul-uzay zaman içinde ayrıca temsil edilen-bir nokta bulunmadığı için, bu merkez daima sistemin yönetici sınıfınca-onun varoluş alanı içinde bir yerde temsil ediliyormuş gibi görünür. Özellikle toplumsal gelişmenin o ilk delikanlılık-ergenlik-döneminde bilgiyi kontrol eden yönetici sınıf, duygusal bir bilinçle sistem merkezini de-dolayısıyla devleti de- kendisinin temsil ettiği duygusuna sahip olurken, işçiler de kendilerini sisteme yabancılaşmış olarak, onun içindeki köleler olarak görürler. Zaten bu yüzden, “kapitalist devlet bir burjuva devletidir” denilmiyor mu!..

Bütün mesele, toplum denilen sistemi onun elementleri olan insanların üretici güç konumlarını kaybetmeden-üretim faaliyetini temel alarak oluşturup oluşturmadıklarıyla ilgilidir !..

Tekrar bize dönersek:

Osmanlı Devleti'nin nasıl bir devlet olduğunu, nasıl ortaya çıktığını-burada devletleşme olayının Batılı örneklerden farklı bir şekilde tarihsel devrim diyalektiğine bağlı bir fetih sürecinin ürünü olduğunu daha önce gördük.

Ama sonra ne olur, fetihçilik çağı yavaş yavaş sona erer. Eski antik dünya kendi diyalektik inkarı olarak yeni kapitalist bir dünyayı doğurdukça Osmanlı'nın da sonu yaklaşmaya, “çanlar onun için çalmaya” başlar!. Devletin, “kendini kurtarmak” için, Bizans'ın fethinden sonra antika köleci Bizans'tan ödünç aldığı ölümsüzlük iksiri bile bu sonu engellemeye yetmeyecektir! Çünkü artık Orta Asya'dan gelerek tarihsel devrim yapacak başka barbar kavim falan kalmadığı gibi, Fatih'in, İbni Haldun yasalarına göre yeni bir tarihsel devrim dalgasına yol açabilecek bütün o uç beyliklerini yok ederek Devleti ölümsüz hale getirme çabası da sonuç vermez! Bunlar en fazla kırk satır yerine kırk katırın kuyruğuna bağlanarak yavaş yavaş yok oluş sürecine yol açar !..

Fetihçilik sona mı eriyordu, o halde Devleti ayakta tutabilmek için içe dönerek kendi halkını sömürmekten başka çare yoktu!.. Osmanlının aklına başka birşey gelmez! Bütün o Celali İsyanları'nın falan altında yatan trajedi budur. Osmanlı hiçbir zaman üretimi temel alarak kendini yeniden üretme sürecini başlatamaz. Başlatamaz çünkü üretim demek özel mülkiyetle birlikte kendisine alternatif yeni bir sınıfın da-burjuvazinin de- ortaya çıkması demektir ki, bu da onun tarafından “Devletin elden gitmesi” olarak anlaşılır!..

Bırakın kapitalizmi, burjuvaziye falan bir yana, Osmanlı hiçbir zaman feodal bir yapının-sistemin ortaya çıkışına bile olanak tanımamıştır!..

Osmanlı tarihinde en büyük “toprak reformu” yapıcısı-anti feodal instanz- kimdir biliyor musunuz: II.Mahmut, yani Devlet!.. Ama bu bile, burjuva devriminin ne olduğunu Batı'dan öğrenen bizim jöntürk-devrimcilerini uyandırmaya yetmez; ”bakın, bizde Devlet de anti feodaldır, yani burjuva devrimcisidir” denilerek Devletin yüceltilmesine neden olur!! Bütün o Kemalist devrimcilik-“Kemalizmle sosyalizm arasında aşılmaz duvarlar yoktur” solculuğu nereden kaynaklanıyor sanıyorsunuz?.. Devlet, feodalizme karşı bir Devletçi bir kapitalizm- yukardan aşağıya doğru kendisine bağlı kapitalist bir düzen kurmaya çalışıyordu... Buna, burjuva anlamda “devrimci” demeyecektiniz de kime diyecektiniz!! Bütün o MDD-UDD teorileri, hem ulusalcı hem de “solcu” devrim anlayışları nereden nasıl ortaya çıktı sanıyorsunuz!!..

Cumhuriyet'in diyalektiği nedir...

Osmanlı toplumunun-sisteminin neden kendi kendini üretme yeteneğinden yoksun-kısır bir sistem olduğunu daha önce tartışmıştık. İşte bu kısır döngü ilk kez Cumhuriyet'le birlikte parçalanır ve sistem ilginç bir sürecin içine girer. Devlet gene aynı devlettir, yani Cumhuriyet Devleti öyle gökten zembille inmiş yeni bir devlet falan değildir. Ama ne olmuştur, Devlet, "kendini kurtarma" güdüsüyle de olsa, ilk kez kendi varoluş koşullarını üretim faaliyetini temel alarak yerine getirmek zorunda kalmıştır.

Bir Osmanlı Cumhuriyeti olarak tarih sahnesine çıkan Devlet, "kapitalizm mi diyorsunuz, o zaman onu da ben yaparım", kapitalizmse kapitalizm alın işte" der ve kendisine bağlı Devletçi bir kapitalizm yaratarak (dikkat, bu, Batıdaki anlamıyla bir "devlet kapitalizmi" değildir!!) ayakta kalmaya çalışır. Bundan sonrasını daha önce şöyle açıklamaya çalışmışız: (ayrıntılar için bak, <http://www.aktolga.de/m1.pdf>)

Kendi karşıtını yaratarak varolmak!..

Şimdi, bu çalışmanın belki de en ilginç noktasına geldik! Beni, ta o ilk başlarda-1973 Martında oldukça geniş kapsamlı bir çalışmaya yönelten, "o anlaşılmaz diyalektiğin" açıklanmasına geldik! **Nasıl olmuştur da, yukardan aşağıya doğru o "Batılılaşma" süreci, kendi inkârı olan bir Anadolu sivil toplum potansiyelini yaratabilmiştir? Ucu, bugün halâ Türkiye Cumhuriyetine kadar bile uzanan bu diyalektik nasıl bir diyalektiktir?**

Olayı çözdükten sonra, tabi herşey çok basit görünüyor! Ama o "çok basit" olanın anlaşılabilmesi için yıllar geçti! Cevap şöyle: Ortaçağ Avrupasında feodaller kent toplumu olarak sivil toplumu nasıl yarattıysa, bizim Batıcı devlet sınıflarımız da, Anadolu sivil toplumunu gene aynı şekilde, aynı diyalektiğe tabi olarak yaratmışlardır! Yaratmışlardır, çünkü bu kez (gene Devleti kurtarmak güdüsüyle) yaratmak zorunda kalmışlardır!

Örneğin, Ortaçağ'da bir kentin kurulması olayını ele alalım. Bir feodal bey neden kent kurucu oluyordu? Feodalizmle, kapitalizmin ana rahmi kent arasındaki ilişki ne idi? Feodal bey, bir kenti kurarken kendi ipini çektiğinin farkında mıydı? Ya da, kenti kurarken, intihar etmek için, kendini yok etmek için mi yapıyordu bunu? Tabii ki hayır! O an onun tek düşündüğü kendi çıkarı idi. Kent kurulacak, ticaret gelişecek, o da bundan yararlanacaktı. Pazardan vergi alacak, kendi tüketim ihtiyaçlarını daha kolay temin edecekti vs. Bir de tabi, sistemin kendi içindeki çelişkiler açısından, köylülerin-serflerin, yani kendi karşıtlarının dışında, onlara karşı kendisini güçlendirecek, onlara bağımlı olmaktan kurtaracak, altın yumurtlayan bir tavuk gibi sırf kendisine tabi bir alternatif, bir çıkış yolu olarak görüyordu onu. İşte, kendi "inkârını" yaratma olayı budur.

Başka bir örnek verelim. Burjuvaziye ele alalım. Bugün burjuvalar "araştırma-geliştirme" çalışmalarına milyarlarca dolar yatırıyorlar. Neden? Yeni bilgilerin üretilmesine yol açarak, bu bilgileri kullanıp, rekabette üstte kalabilmek, daha çok kâr elde edebilmek için. Ama her yeni bilgi, pratikte, üretici güçlerin biraz daha gelişmesine yol açıyor. Ve giderekten o hale geliyor ki, kapitalistler, daha çok kâr elde edebilmek için, işçilerin yerine mümkün olduğu kadar daha fazla makineleri, robotları kullanmaya başlıyorlar. Başlangıçta müthiş birşey bu tabi! Ne grev var, ne hasta olmak! Her bir robot, altın yumurtlayan bir tavuk-köle gibi birşey- onlar için! Ama bir düşününüz şöyle, nereye gidiyor bu işin sonu diye! İlerde, işçilerin yerini büyük ölçüde robotlar aldığı zaman nasıl kâr elde edecek kapitalist! Kâr olayı, işçinin sırtından kazanılan artı değerle ilgili birşey değil mi; işçinin yerini robot alınca kâr da ortadan kalkar! Kâr olmayınca da kapitalist olmaz! İşte, Modern komünal topluma giden yol bizzat o burjuvalar tarafından böyle inşa ediliyor!..

Tekrar Osmanlının ve Cumhuriyet Türkiye'sinin Batılılaşma sürecine dönüyoruz. Evet, nasıl olmuştur da bu süreç zamanla kendi diyalektik inkarı olarak bir "Anadolu kapitalizminin" ortaya çıkmasına neden olmuştur?

Burada birbiriyle içiçe, birbirini tamamlayan iki süreçle karşılaşırız. Bunlardan birincisi açıktır. Pozitivist yöntemlerle-mühendislik faaliyetleriyle de olsa Batı kültürüne göre yeni insan tipleri ve yeni bir toplum yaratılmaya çalışılmaktadır. Bu demektir ki, yeni insan tipleriyle yeni bir yaşam biçimi yukardan aşağıya doğru topluma dayatılacak, egemen kılınacaktır. Bu amaçla sistemin içinde- Devlet eliyle- Batı'dakilere benzer Devletçi "sivil toplum kurumların" oluşturulmasına çalışılır!.. Parlamento'nun oluşması, bankaların kuruluşu, Batıdakilere benzer yeni yasaların çıkarılması vs. bütün bunlar hep tepedeki o Batıcı toplum mühendisi bürokratların yeni bir sistem yaratabilmek için başvurdukları etkinliklerdir.

"Bunlar, sivil kurumların (sivil toplum, iç işleyişinde devletten bağımsız-otonom, özerk- alt sistem unsurlarından oluşan kendi kendini üretebilen toplumsal sistemdir M.A) Türkiye'de bulunmadığının ve bunun da kendilerini, fikirlerini tatbik imkanı az olan sosyolojik bir yapı ile karşı karşıya bıraktığının farkındaydılar. Bundan dolayı gerek ittihatçılar, gerek Kemalistler bu ara'yı temsil edecek kurumları (bankalar vs.), sınıfları (ticari ve endüstri burjuvazisi) ve yasaları (Cumhuriyetin Medeni Kanunu ve Ticaret Yasaları) temellendirmeye çalıştılar. İlginç olan ve kurumsal sosyolojinin üzerinde durması gereken gelişme "sivil toplum" kurucu olarak tanımlayabileceğimiz bu yeni yapıların, uzun vadede Kemalistler tarafından değil, fakat dindar Müslümanlar tarafından zaptedilmiş olduklarıdır" (Şerif Mardin)¹.

Yani Şerif Mardin diyor ki; Batıcı Devlet Sınıfı kendine-merkeziyetçi sisteme- bir kitle temeli yaratarak kendi dünya görüşüne göre yeni bir toplum inşaa edebilmek için Batıda kapitalist sistem içinde varolan kurum ve kuralları yukardan aşağıya doğru Türkiye Toplumunu içinde oluşturmaya çalışır. Bunu yaparken onun amacı "cahil geleneksel İslamcı muhalefeti" eriterek yok etmek, insanları bu yeni kurum ve kuralların-ilişkilerin içinde kendi dünya görüşüne göre "devşirerek" yeniden şekillendirmektir!.

Örneğin, bankacılık sistemini ele alalım: "Bankayı kurdun bu kolay" diye düşünürler!. "Başına da kendi görüşüne uygun bir müdür, personel vs. atadın mı tamam"!.. Peki kime hizmet verecekti bu banka? Senin o "cahil"-geleneksel İslamcı insanlarına değil mi? Köylü Mehmet ağaya krediyi verdin, işleri iyi gitti. Seneye daha büyük bir kredi.. gübreydi, yeni makinalardı, derken al sana işte bir Anadolu kapitalisti! Aynı süreç ticaret ve sanayi kapitalizminin gelişimi açısından da geçerlidir.

Kapitalistleşmek, Batılı bir toplum gibi olmak mı diyordun, al sana işte kapitalist! Hem de aslan gibi dini bütün, yerli mi yerli bir Anadolu kapitalisti!! Böyle gelinir bugünlere!!

Madem bu çalışmayı buraya kadar ilgiyle izlediniz, okudunuz, o zaman burada noktayı koyup bırakmak olmaz(!); oldu olacak, bundan sonraki gidişe ilişkin olarak daha bütünsel bir yargıya varabilmek için tam bu noktada şu iki makaleye de bir göz atmanızı öneririm: <http://www.aktolga.de/a64.pdf> <http://www.aktolga.de/a72.pdf>

¹Şerif Mardin. (1999). "Din ve İdeoloji." İletişim Yayınları, İstanbul.

Şerif Mardin. (1997). "Türkiye'de Toplum ve Siyaset.", İletişim Yayınları, İstanbul.